

ARNOLD BERNACIAK*, KATARZYNA GOGOLEWSKA**

Funkcja ochronna obiektów architektury Poznania z perspektywy użytkowników przestrzeni miejskiej

Streszczenie. Społeczne funkcje obiektów architektury ujawniają się w różnych wymiarach: zwiększaniu atrakcyjności i podnoszeniu prestiżu miejsca, organizacji przestrzeni miasta oraz zapewnianiu mieszkańcom poczucia bezpieczeństwa. Realizacja ostatniej z funkcji zależy od wielu czynników, m.in. od: formy obiektu i jego przeznaczenia, wykorzystanych materiałów budowlanych czy zastosowanych systemów bezpieczeństwa. Jako budynki zapewniające największe poczucie bezpieczeństwa użytkownikom przestrzeni miejskiej Poznania uważane są obiekty administracji publicznej, kościoły, uczelnie wyższe i muzea.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, architektura, przestrzeń publiczna, miasto, Poznań

1. Wprowadzenie

Obiekty architektury, jako dzieła sztuki, realizują trzy, określone przez Witruwiusza, wartości: trwałość, użyteczność i piękno (*firmitas, utilitas, venustas*) (Witruwiusz 1999: 121-125). Cechy te pozwalają obiektom budowlanym nadać miano architektury, która stanowi nieodłączną część kultury. Dzięki niej człowiek doświadcza, postrzega i odczuwa emocje (de Botton 2010; Rybczyński 2014). Zarówno pojedyncze budowle, jak i całe ich zespoły pełnią wiele istotnych dla społeczeństwa funkcji: artystyczną, prestiżową, przestrzenną, ochronną (Karwińska 2008: 56-71).

* Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, Wydział Finansów i Bankowości, e-mail: arnold.berniak@wsb.poznan.pl, tel. 501 07 66 96.

** Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Katedra Ekonomiki Przestrzennej i Środowiskowej, e-mail: kasia.gogolewska@gmail.com, tel. 605 34 50 19.

Artystyczne i prestiżowe oddziaływanie architektury polega na zapewnieniu przez budynki doznań emocjonalno-estetycznych. Dzięki posiadanym walorom artystycznym obiekty architektury podnoszą znaczenie (prestiż) danego miejsca. Funkcja przestrzenna realizuje się poprzez tworzenie i utrzymanie ładu przestrzennego w mieście – obiekty budowlane organizują i nadają kształt przestrzeni miejskiej. Z kolei funkcja ochronna architektury związana jest z zapewnieniem poczucia bezpieczeństwa użytkownikom danej przestrzeni. Na realizację tej funkcji wpływa wiele czynników. Można wśród nich wymienić: przeznaczenie obiektów, ich formę, rozmiar, kolor czy rodzaj wykorzystanych materiałów. Wszystkie te funkcje są silnie ze sobą powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują.

Celem artykułu jest identyfikacja roli, jaką pełnią obiekty architektury miasta Poznania w zakresie funkcji ochronnej. Wyróżniono w nim obiekty, które według użytkowników przestrzeni miejskiej w szczególny sposób pełnią tę funkcję. Jednocześnie poszukiwano odpowiedzi na pytanie, jakie cechy poszczególnych obiektów powodują, że są one postrzegane jako zapewniające mniejsze lub większe poczucie bezpieczeństwa.

2. Funkcja ochronna architektury

Słownik języka polskiego (2002: 98) definiuje poczucie bezpieczeństwa jako stan niezagrożenia, spokoju i pewności. Sytuacją odwrotną jest zaś poczucie niebezpieczeństwa, zagrożenia. Wyróżnia się dwa rodzaje tego stanu, odzwierciedlające subiektywnie postrzegany stopień oddziaływania bodźców płynących z otoczenia: silniejsze odczucie niebezpieczeństwa, wywołujące poczucie zagrożenia wolności, mienia, intymności i życia, oraz słabsze odczucie, powodujące niepewność i dezorientację. Odczucia te zalicza się do doświadczeń psychicznych, choć nie za każdym razem uzmysławia się ich obecność (Ostrowska 1991: 171).

Na poczucie bezpieczeństwa wpływa wiele różnorodnych czynników. Jednym z nich jest otaczająca architektura. Jak wskazuje Anna Karwińska, ludzie od zawsze usiłowali bronić się przed złym i nieprzychylnym otoczeniem, tworząc odpowiednie konstrukcje budowlane (Karwińska 2008: 58). Bezpieczeństwo miały zapewnić takie elementy, jak: właściwa grubość ścian, wysokość palisad, szerokość rowu fortecznego czy też magiczne detale, nadające specyficzny klimat i odstraszające nieprzyjaciela. Z kolei obiekty budowlane wychodzące poza ramy pewnych granicznych doznań ludzi mogą obniżać poziom odczuwanego przez nich bezpieczeństwa, stanowiąc tzw. stresory architektoniczne. Marek Czyński przekonuje, że takimi stresorami mogą być mało uczęszczane przez ludzi przestrzenie wraz z ich nieużytkowaną zabudową (Czyński 2006: 56-57). Przykładem mogą być stare opuszczone fabryki, elektrownie atomowe czy składowiska odpadów. Rolę stre-

sorów mogą również pełnić szpitale oraz domy pomocy społecznej – miejsca kojarzone z chorobą, śmiercią i samotnością. Architektura charakterystyczna dla tych miejsc często niepokoi skalą i natężeniem zabudowy, przytłacza okolicznościami życia w nich ludzi oraz panującymi warunkami opieki. Poczucie niebezpieczeństwa mogą także wzbudzać areszty, więzienia i zakłady poprawcze, odizolowane od świata barierami architektonicznymi, przypominające o braku wolności oraz nieustannej kontroli (grube mury z wysokimi płotami i charakterystyczną, ciężką zabudową).

O poczuciu bezpieczeństwa mogą także decydować stosowane rozwiązania technologiczne, jakość materiałów i wykonanych robót budowlanych oraz stan elementów wyposażenia konkretnej przestrzeni. Maria Ostrowska wymienia elementy i rozwiązania architektoniczne przyczyniające się do podnoszenia poczucia bezpieczeństwa (Ostrowska 1991: 171-172), a wśród nich: wznoszenie płotów, instalowanie domofonów oraz zachowanie odstępu obiektu od chodnika. Z kolei M. Czyński podkreśla, że ważnym czynnikiem decydującym o poczuciu bezpieczeństwa jest sam materiał oraz konstrukcja obiektu (Czyński 2006: 58-59). Wskazuje, że windy czy schody wykonywane ze szkła pierwotnie budzą poczucie niebezpieczeństwa, jednak dostarczając nowych doświadczeń, z czasem zdobywają zaufanie użytkowników. Także Bartosz Czarnecki i Waldemar Siemiński wskazują, że odpowiedni kształt, forma czy kolor elewacją tworzy obiekt dający poczucie bezpieczeństwa (Czarnecki, Siemiński 2004: 103-104).

Zarówno A. Karwińska, jak również B. Czarnecki i W. Siemiński wskazują na ogromną rolę planowania w zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa użytkownikom przestrzeni. Prawidłowe rozmieszczenie ulic, odpowiednie oświetlenie i brak małych, trudno dostępnych miejsc składają się na przestrzeń postrzeganą jako bezpieczna. M. Czyński dodaje, że dawniej bezpieczeństwo przestrzeni było rezultatem oddzielenia przestrzeni prywatnej od publicznej (Czyński 2006: 104-106). Obecnie miasta z powodu trudności komunikacyjnych oraz niejasnych regulacji planistycznych rozwijają się jako układy otwarte, nieuporządkowane pod względem funkcjonalnym i własnościowym, co w konsekwencji istotnie zmniejsza poczucie bezpieczeństwa ich mieszkańców. Silny wpływ na poziom bezpieczeństwa wywiera również stopień rozproszenia zabudowy. Jest on różny w poszczególnych obszarach, w zależności od utartych wzorców danego terytorium. Struktura dostępności przestrzennej w zwartej zabudowie jednostki osadniczej odzwierciedlała kiedyś hierarchię społeczną oraz strukturę własności. Stanowiła przejaw uporządkowania przestrzeni, będąc zarazem narzędziem ładu społecznego. Obecnie nie determinuje już w tak istotnym stopniu zagospodarowania. Większe znaczenie mają preferencje lokalizacyjne użytkowników, wartość gruntów czy dostępność komunikacyjna. Zmianie uległy również wzorce zachowań ludzkich i sposób funkcjonowania w przestrzeni. Powszechne są zjawiska dogęszczania zabudowy, maksymalizacji powierzchni użytkowej działek poprzez

wznoszenie wysokich, blisko siebie usytuowanych budynków oraz zawłaszczania przestrzeni wspólnych o charakterze publicznym lub półprywatnym (Springer 2013; Chmielewski 2001: 39).

Analizując kwestię wpływu planowania przestrzennego na bezpieczeństwo, warto również wspomnieć o poczuciu orientacji. Dzięki architekturze oraz rozwiązaniom przestrzennym człowiek zyskuje orientację, jest w stanie zlokalizować miejsce pobytu, odnaleźć konkretny teren czy odizolować się od zagrożenia¹. Brak albo zakłócenie rozeznania w terenie, zagubienie w tłoku ludzi, w gąszczu holi i pomieszczeń nieznanych obiektów czy ulic prowadzi do poczucia zagrożenia i frustracji (Czyński 2006: 173).

Przedstawione mechanizmy wydają się mieć uniwersalny charakter. Warto jednak mieć na uwadze to, że wielość i różnorodność czynników przestrzennych, w tym urbanistycznych i architektonicznych, oddziałujących na człowieka spotyka się z jego interpretacją. Ten sam element może być różnie postrzegany przez różne osoby. Ten sam obiekt może zaś w różnym stopniu budować poczucie bezpieczeństwa użytkowników przestrzeni.

2. Bezpieczeństwo jako funkcja obiektów architektury – metodyka badań

W celu identyfikacji obiektów architektury, które na terenie miasta Poznania w szczególnie sposób realizują funkcję ochronną, przeprowadzone zostały badania ankietowe. Zadaniem respondentów – użytkowników przestrzeni miejskiej – było wskazanie od jednego do trzech obiektów przestrzeni publicznej miasta Poznania, które dają im poczucie bezpieczeństwa. Badanie miało charakter bezpośredni – zostało przeprowadzone w przestrzeni miejskiej, wymuszając na respondentach spontaniczne odpowiedzi.

W badaniu ankietowym wzięło udział 327 osób, które dokonały 829 wskazań. Kobiety stanowiły 52%, natomiast mężczyźni 48% badanej próby. Dominowały osoby z wykształceniem średnim (59%) i wyższym (28%). Pozostała grupa (13%) to osoby z wykształceniem podstawowym oraz zawodowym. W badaniu starano się uwzględnić dwie oddzielne grupy użytkowników przestrzeni miejskiej: osoby mieszkające na stałe w Poznaniu oraz studiujące lub pracujące w Poznaniu, których miejscem stałego zamieszkania jest inna miejscowość.

¹ Por. koncepcję elementów obrazu miasta i związanych z nimi wyróżników krajobrazowych opisaną przez Kevina Lyncha (1960).

Po przeprowadzonym badaniu wszystkie wymienione przez respondentów obiekty sklasyfikowano w ramach następujących kategorii: budynki administracji publicznej, obiekty sakralne, uczelnie wyższe oraz muzea. Budynki niemieszczące się w żadnej z wymienionych kategorii ujęto w jedną wspólną grupę określoną jako „inne”.

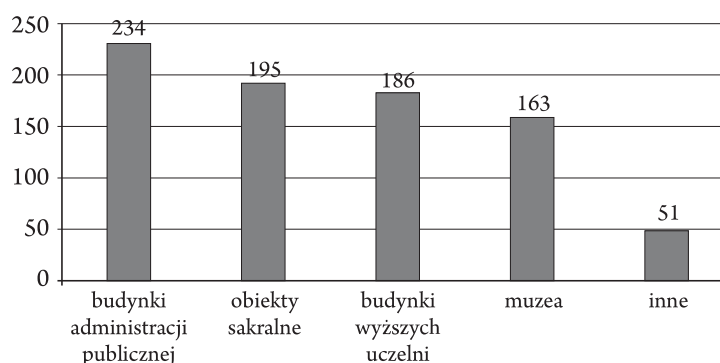
3. Poczucie bezpieczeństwa zapewniane przez obiekty architektury przestrzeni publicznej miasta Poznania

Obiektami, które w największym stopniu realizują funkcję ochronną w przestrzeni miasta Poznania okazały się budynki administracji publicznej. W dalszej kolejności jako zapewniające poczucie bezpieczeństwa wskazano: obiekty sakralne, uczelnie wyższe oraz muzea (wykres 1).

W przeprowadzonym badaniu prawie co trzecie wskazanie odnosiło się do budynków administracji publicznej (28%). W tej kategorii respondenci najczęściej wymieniali obiekty, w których mieszczą się instytucje związane z wymiarem sprawiedliwości i utrzymaniem porządku publicznego: sąd, prokuratura oraz komenda policji. Często wskazywano też gmachy Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Miasta, Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej oraz Urzędu Skarbowego (fot. 1).

O tym, że obiekty te znajdują szczególne uznanie wśród użytkowników przestrzeni miejskiej, jako realizujące funkcję ochronną, decyduje kilka czynników. Po pierwsze, dla percepcji społecznej wielu wymienionych obiektów decydujące jest ich podstawowe przeznaczenie. Gmachy, w których urzęduje policja czy sądy, a zatem instytucje, których zadaniem jest utrzymywanie i poszerzanie zakresu bezpieczeństwa w społeczeństwie, wydają się przez sam ten fakt w szczególny sposób realizować funkcję ochronną. Po drugie, miejsca te są ciągle strzeżone przez służby mundurowe, nieustannie monitorowane i dobrze oświetlone, co nie pozostaje bez wpływu na odczuwany przez użytkowników poziom bezpieczeństwa. Po trzecie, na poczucie bezpieczeństwa mogą także wpływać parametry omawianych budynków – każdy z nich jest budynkiem pokaźnych rozmiarów, ma kilka kondygnacji, zajmuje dużą powierzchnię. Ponadto przebywa w nim wiele osób, zarówno pracujących w tych obiektach, jak i pojawiających się tam w charakterze interesantów. Człowiek wchodzący do takiego budynku nie czuje się osamotniony. W jego bezpośredniej bliskości znajdują się bowiem osoby, które tak jak on przybyły tu załatwić określoną sprawę. W każdej chwili może również zwrócić się o pomoc czy z dowolnym pytaniem do któregoś z pracowników tej instytucji.

Wykres 1. Realizacja funkcji ochronnej poprzez poszczególne kategorie obiektów w przestrzeni miasta Poznania

Źródło: opracowanie własne.

Na drugim miejscu wśród obiektów zapewniających największe poczucie bezpieczeństwa uplasowały się kościoły (24% wskazań). Wśród najczęściej wymienianych obiektów znalazły się: Fara Poznańska, kościół pw. św. Anny, kościół pw. św. Wojciecha oraz poznańska Bazylika Archikatedralna (fot. 2).

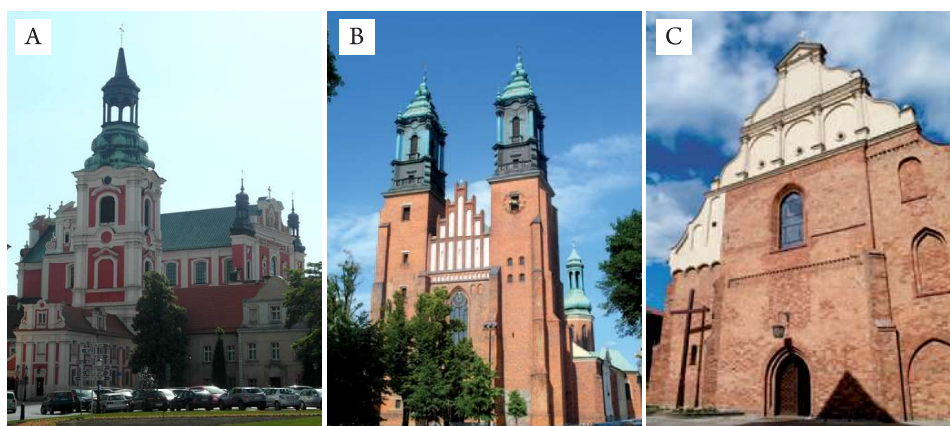
Budynki sakralne stanowią całkiem odmienną grupę obiektów przestrzeni miejskiej niż omawiane wyżej obiekty administracji publicznej, szczególnie w kontekście zapewnianego przez nie poczucia bezpieczeństwa. Jedyną ich wspólną cechą z obiektami administracji publicznej są znaczne rozmiary budowli. Kościoły stanowią miejsca wyciszenia, modlitwy i kontemplacji. Celem pobytu w nich jest chwilowe odcięcie się od zgiełku, codziennych spraw i otaczających ludzi, samotny pobyt w przestrzeni sakralnej. Spotkanie z Bogiem może być źródłem poczucia bezpieczeństwa i w efekcie przypisywanej obiektom sakralnym funkcji ochronnej.

Nie bez znaczenia pozostają również względy historyczne i walory artystyczne. Jako obiekty sakralne o szczególnej roli ochronnej respondenci wymieniali budynki z kilkusetletnią historią – obiekty, które w danej przestrzeni od wieków stanowią jej niezmienny element. Człowiek wraz z wiekiem się zmienia. Zmieniają się jego codzienne aktywności, miejsce zamieszkania, miejsce pracy. Ewolucji podlega także otaczająca go przestrzeń. Niewiele jest elementów, które są w niej stałe. Jednymi z nich są zaś wskazywane obiekty sakralne. W efekcie budynki te stają się punktem odniesienia dla zachodzących zmian; miejscem, do którego można powracać, mając pewność, że wciąż będzie takie samo. Wydaje się, że stałość jest również jednym z warunków poczucia bezpieczeństwa.

Fot. 1. Budynki administracji publicznej zapewniające duże poczucie bezpieczeństwa (fot. K. Gogolewska)

A – Urząd Miasta, B – Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej, C – gmach prokuratur, D – Urząd Skarbowy

Fot. 2. Obiekty sakralne w szczególności realizujące funkcję ochronną (fot. K. Gogolewska)

A – Fara Poznańska, B – Bazylika Archikatedralna, C – kościół pw. św. Wojciecha

Także względy artystyczne mogą pośrednio wpływać na poczucie bezpieczeństwa w omawianych obiektach, a zarazem realizację ich funkcji ochronnej. Znaczne nakłady finansowe na renowację, częste prace konserwatorskie, ich ochrona i monitoring mogą w użytkownika robić wrażenie przebywania w miejscu szczególnie cennym, a przez to podlegającym wyjątkowym rygorom bezpieczeństwa.

Wśród budynków spełniających funkcje ochronne trzecie miejsce zajmują uczelnie wyższe (22% wskazań). Respondenci wskazywali m.in. na gmachy Uniwersytetu Ekonomicznego, Uniwersytetu Przyrodniczego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz Akademii Muzycznej (fot. 3).

Fot. 3. Budynki uczelni wyższych postrzegane jako obiekty zapewniające poczucie bezpieczeństwa (fot. K. Gogolewska)

A – Uniwersytet Ekonomiczny, Gmach Główny, B – Uniwersytet Ekonomiczny, Collegium Altum, C – Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Collegium Iuridicum, D – Akademia Muzyczna, aula

Obiekty te, podobnie jak budynki wymieniane w poprzednich kategoriach, mają znaczne rozmiary, co może wpływać na postrzeganie ich przez użytkowników przestrzeni miejskiej jako obiektów zapewniających szczególne bezpieczeństwo. Ponadto kojarzenie uczelni wyższych z poczuciem bezpieczeństwa może wynikać z ich podstawowej funkcji – nauki i edukacji. Miejsca tego typu rzadko wiążą się z zagrożeniem dla człowieka, są raczej przestrzenią ciszy, spokoju i przyjaznej atmosfery sprzyjającej tworzeniu i przyswajaniu wiedzy. Nie bez znaczenia

dla budowania poczucia bezpieczeństwa może być również znaczna autonomia władz uczelni w zakresie administrowania tymi instytucjami i pozostającymi w ich zarządzie obiektami.

Odpowiadając na pytanie, jakie budynki w przestrzeni publicznej miasta Poznania dają największe poczucia bezpieczeństwa, respondenci dosyć często wskazywali także muzea (20% wskazań). Wśród nich wielokrotnie wymieniali: Muzeum Narodowe, Muzeum Motoryzacji, Muzeum Archeologiczne, Muzeum Archidiecezjalne oraz Galerię Miejską Arsenal (fot. 4).

Fot. 4. Budynki poznańskich muzeów zapewniające użytkownikom przestrzeni miejskiej poczucie bezpieczeństwa (fot. K. Gogolewska)

A – Galeria Miejska Arsenal, B – Muzeum Narodowe, C – Muzeum Archeologiczne, D – Muzeum Archidiecezjalne

Wydaje się, że funkcja ochronna tych obiektów wynika z podobnych czynników, jak w przypadku uczelni wyższych. Każdy z nich jest budowlą o pokaźnych rozmiarach, miejscem ciszy, spokoju, zdobywania wiedzy. Nie bez znaczenia są również specyficzne warunki dotyczące zachowania osób korzystających z tych obiektów. Obowiązujące w nich zasady, określone w regulaminach, organizują sposób postępowania przebywających w nich osób. Dzięki temu zachowania użytkowników tych przestrzeni są przewidywalne, co podnosi znacznie poczucie bezpieczeństwa. Ostatni czynnik decydujący o realizacji przez omawiane obiekty

funkcji ochronnej jest związany z gromadzeniem w nich niezwykle cennych eksponatów. Wymaga on przestrzegania pewnych zasad i procedur bezpieczeństwa oraz instalacji odpowiednich systemów zabezpieczeń. Pracownicy ochrony i obsługi, a także techniczne zabezpieczenie obiektów w istotny sposób przyczyniają się do wrażenia szczególnego bezpieczeństwa budynków muzealnych.

Wśród odpowiedzi na pytanie o funkcję ochronną obiektów architektury pojawiały się również inne niż budynki elementy przestrzeni miejskiej Poznania. Są to otwarte dla społeczeństwa przestrzenie publiczne, stanowiące miejsca spędzania wolnego czasu, takie jak: place – Mickiewicza i Wolności, parki, w tym Cytadela, place zabaw oraz Ogród Botaniczny i Nowe Zoo.

Duże place miejskie, przyjazne dla użytkowników, realizujące przede wszystkim funkcje rekreacyjne, z natury rzeczy wywołują pozytywne konotacje. Oddzielone od arterii komunikacyjnych, wyposażone w elementy małej architektury oraz monitorowane, wzbudzają wśród użytkowników poczucie bezpieczeństwa. Podobne czynniki mogą decydować o wrażeniu bezpieczeństwa w Ogrodzie Botanicznym i Nowym Zoo. W ich przypadku dodatkowo może o tym świadczyć to, że tereny te mają charakter zamknięty. Pewne zdziwienie może z kolei wzbudzać fakt wskazywania parków jako obiektów realizujących funkcję ochronną. Wydawałoby się bowiem, że parki są raczej postrzegane jako miejsca mało bezpieczne. Prawdopodobnie istniejące w tym względzie stereotypy przełamywane są przez liczne zabiegi podejmowane przez zarządców, w tym: dbałość o porządek, dostępność obiektów małej architektury i utrzymywanie ich w dobrym stanie technicznym oraz oświetlenie i monitorowanie terenu.

Znamienny w badaniu był brak wskazań obiektów związanych z działalnością gospodarczą – przedsiębiorstw produkcyjnych i obiektów handlowych. W szczególności zastanawiać może brak wskazań galerii handlowych. Obiekty, w których mieszkańcy miasta spędzają znacznie więcej czasu aniżeli w urzędach czy muzeach, nie wzbudzają w nich poczucia bezpieczeństwa. Nie realizują one funkcji ochronnej, pomimo oferowania swoim mieszkańcom świadczeń komercyjnych i kulturalno-rozrywkowych. Prawdopodobnie zjawisko to można tłumaczyć tym, iż każda wizyta w galerii handlowej związana jest z wydatkowaniem pieniędzy (w odróżnieniu od większości obiektów ujętych w omawianych wcześniej kategoriach). Ponadto zgromadzona w nich znaczna liczba osób, które przybyły na zakupy, a więc posiada przy sobie środki finansowe, może prowokować zachowania kryminalne.

Równie charakterystyczny jest brak wskazań szpitali – obiektów, które ze swej natury mają zapewniać wysokie poczucie bezpieczeństwa. Obiekty te kojarzą się bowiem raczej z chorobą niż ze zdrowiem, z przymusem niż z wolnością, z niepokojem niż ze spokojem. W efekcie, wbrew ich podstawowej funkcji, nie

są postrzegane jako obiekty zapewniające poczucie bezpieczeństwa i realizujące funkcję ochronną. Potwierdza to tezę o pełnieniu przez szpitale roli stresorów architektonicznych (Czyński 2006: 56-57).

Zastanawiający jest również brak wskazań takich obiektów, jak: szkoły, przedszkola, kina, teatry i restauracje. Prawdopodobnie stosunkowo niewielka skala obiektów powoduje, że nie są one utożsamiane z taką kategorią, jak bezpieczeństwo i realizacja przez nie funkcji ochronnej.

4. Podsumowanie

Obiekty architektury realizują w przestrzeni publicznej wiele funkcji społecznych. Jedną z nich jest funkcja ochronna. Istnieją obiekty, którym funkcja ta przypisywana jest w sposób szczególny. Przeprowadzone badania wskazują, że w przestrzeni miasta Poznania należą do nich przede wszystkim obiekty administracji publicznej, kościoły, uczelnie wyższe i muzea. Z kolei obiekty architektury, niezwykle istotne w codziennym życiu miasta, którym funkcja ta nie jest przypisywana, to: szpitale, galerie handlowe i obiekty kulturalno-rozrywkowe (kina, teatry, kawiarnie, restauracje).

Różne czynniki decydują o realizacji funkcji ochronnej w przestrzeni miejskiej. Część z nich ma charakter uniwersalny i w przypadku wszystkich obiektów posiadających tę cechę podnosi poziom odczuwanego przez ludzi bezpieczeństwa – są to np. duże wymiary obiektu czy instalowane w nich systemy monitoringu. Zdecydowana większość budynków wskazywanych jako zapewniające poczucie bezpieczeństwa to obiekty masywne, wielokondygnacyjne, stanowiące niejednokrotnie dominantę w danej przestrzeni. Z kolei inne czynniki decydujące o realizacji funkcji ochronnej mają charakter specyficzny dla danej kategorii budynków. Dla obiektów administracji publicznej, jakimi są sądy, prokuratury czy komendy policji, takim czynnikiem jest stała obecność służb mundurowych. Kościołom w realizacji funkcji ochronnej sprzyjają: cisza, spokój i możliwość spotkania z Bogiem. Podobne cechy stanowią o poczuciu bezpieczeństwa w uczelniach wyższych. Z kolei muzea funkcję ochronną realizują poprzez panujące w nich rygory mające na celu zabezpieczenie posiadanych eksponatów.

Zastanawiający jest brak wskazań wielu obiektów istotnych w codziennym życiu mieszkańców miasta: szkół, przedszkoli, restauracji czy kawiarni. Stosunkowo niewielkie parametry tych obiektów są prawdopodobnie jednym z czynników ograniczających realizację funkcji ochronnej. Poznanie innych czynników wymagałoby przeprowadzenia dalszych pogłębionych badań w tym zakresie.

Literatura

- Botton A. de (2010), *Architektura szczęścia*, Warszawa: Czuły Barbarzyńca Press.
- Chmielewski J.M. (2001), *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Warszawa: Wyd. Politechniki Warszawskiej.
- Czarnecki B., Siemiński W. (2004), *Kształtowanie bezpiecznej przestrzeni publicznej*, Warszawa: Difin.
- Czyński M. (2006), Architektura w przestrzeni ludzkich zachowań. Wybrane zagadnienia bezpieczeństwa w środowisku zbudowanym, *Prace Naukowe Politechniki Szczecińskiej*, nr 587.
- Karwińska A. (2008), *Gospodarka przestrzenna. Uwarunkowania społeczno-kulturowe*, Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.
- Lynch K. (1960), *The Image of the City*, Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Ostrowska M. (1991), *Człowiek a rzeczywistość przestrzenna*, Szczecin: Autorska Oficyna Wydawnicza Nauka i Życie.
- Rybczyński W. (2014), *Jak działa architektura. Przybornik humanisty*, Kraków: Karakter.
- Słownik języka polskiego* (2002), red. M. Szymczak, Warszawa: Wyd. Naukowe PWN.
- Springer F. (2013), *Wanna z kolumnadą*, Wołowiec: Czarne.
- Witruwiusz (1999), *O architekturze ksiąg dziesięć*, Warszawa: Prószyński i S-ka.

The protective function of Poznan city architecture in the perspective of the users of public space

Abstract. The social functions of architecture are shown to provide artistic values, raise the prestige of the place, organize urban space, and provide security. The last function depends on many factors, including the scale of the building, its purpose, used materials, and security systems. Buildings used by public administration, churches, universities, and museums are perceived by the people as providing high level of security.

Keywords: safety, architecture, public space, city, Poznan